

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 27 ללומדי חבורת ש"ס | בבא בתרא ל"ז. עד מ"ו: | שבט ה'תשפ"ה

ל"ז. חזקה בקרקע ע"י האילנות-

אם החזיק רק בחלק מהאילנות- אביי מוכיח מדברי רבי ישמעאל דאף לרבנן הוי חזקה אם יש בשדה ל' אילנות, ובכל בית סאה יש עשרה והחזיק כל שנה בעשר אחרים, שהרי לדברי רבי ישמעאל מין פרי אחד כנס תבואתו או מסק זיתיו הוי חזקה לשאר המינים -מקום הזיתים מועיל למקום התבואה והקיץ כאילו החזיק בשלשתם. ואמנם כל זה אם האילנות שאכל מפוזרים בכל השדה ג' בכל בית סאה דנמצא מחזיק כל השדה, וכן בעיני דווקא שהאילנות האחרים לא הוציאו פרי וכגון בנות שוח שמוציאים פירות פעם בג' שנים (אבל בשאר פירות אינו מצוי כלל שכל שנה אילנות אחרים יעשו פירות, ובבנות שוח שייך חזקה, אע"ג שצריך ש"בעידנא דאיתא להאי פירא ליתא להאי פירא" כיון שעדיין נשאר שנה עד גמר הפירות באילנות האחרים. תוס'). אבל אם אינם מפוזרים לא הוי חזקה דכל בית סאה הוי שדה בפני עצמו, וכן אם הוציאו פרי ולא אכל לא הוי חזקה שבזה הראה שהשדה אינה שלו וירא להחזיק בה לגמרי, ולכן המערער לא מיחה.

ואם יש י' אילנות בפחות מבית סאה להרשב"ם הוי יער ולא הוי חזקה, והתוס' כתבו שלרבא הוי חזקה, ויש לחלק דרבא איירי שאכל את כולם, אבל כאן שאכל חלק חלק הרי יש שנה שאכל את אלו העומדים להעקר. ואם יש יותר מבית סאה לעשרה לרשב"ם לא הוי חזקה אלא בקרקע הצריכה לאילנות, ולתוס' לא קנה קרקע כלל. עוד כתבו התוס' שאם יש ט' אילנות גדולים, ג' לכל בית סאה, לא הוי חזקה אם החזיק כל פעם בג' אחרים, דלא חשיב מפוזרים.

שיעור קרקע לאילנות לענין מכר ולענין הקדש- כתבו התוס' ד"ל ששיעור י' לבית סאה הוא לענין חזקה, דכל שיונקים מכל הקרקע הוי חזקה, אבל לענין מכר לא קנה קרקע אלא בשיעור שדרך בני אדם להרחיק, והיינו רווח שבין ח' אמות לט"ז אמות. ולענין הקדש מבואר לקמן ע"ב. שאם הקדיש י' אילנות ממטע י' לבית סאה הקדיש את הקרקע, אבל פחות או יותר לא הקדיש את הקרקע, והרשב"ם שם פ' שמכירה תלויה בדעת מוכר והקדש תלוי ביניקה, ולקמן פ"ג פירש שאין חילוק בין מכר להקדש, שאם קרובים יותר מכדי שיהא הבקר עובר וכליו, או רחוקים יותר מותר מבית סאה לעשרה, לא חל ההקדש או המכר על הקרקע. והברייתא בע"ב. פליגא.

בעלות בקרקע

מכח בעלות באילנות

אם אחד החזיק באילנות והשני החזיק בקרקע, לרב זביד זה קנה אילנות וזה קנה קרקע, ולרב פפא זה קנה אילנות וחצי קרקע וזה קנה חצי קרקע.

לרשב"ם איירי במכירה לשני בני אדם שאחד קנה אילנות ואחד קנה קרקע, והאילנות צריכות את הקרקע שהיו נטועות כדין שדה אילן, וכל אחד החזיק בשלו, והשאלה היא לגבי עצם הקנין ולא לגבי חזקת ג' שנים, ולרב זביד קנה הראשון רק את האילנות, וטען רב פפא שא"כ אף שכל זמן שהם טוענים פירות יכול להשאירם בקרקע, מ"מ אם יבשו האילנות לא יטע אחרים במקומם, ואפי' בג' אילנות שהמוכר מכר גם קרקע, הכא שמכר לשניים לא מכר קרקע, כמו שלבעל הקרקע אין כלום באילנות, ולרב פפא קונה האילנות קנה גם חצי מהקרקע, והיינו תחתיהן וביניהם וחוצה להם כמלוא אורה וסלו, שזה הנצרך לאילנות, אי נמי היכא שכל הקרקע נצרכת לאילנות בזה קנה כל אחד חצי מהקרקע, שלשניהם מכר בעין יפה. **ולתוס' איירי לענין חזקת ג' שנים** שלרב זביד לא קנה המחזיק באילנות כלום בקרקע, ואם יבשו לא יטע אחרים במקומם, ולרב פפא קנה קרקע לענין שאם יבשו יוכל לטע אחרים במקומם.

המוכר את הבית לא מכר את היציע ולא את הבור והדות, לר"ע צריך המוכר לקנות לו דרך, דמוכר בעין יפה מוכר, ולחכמים א"צ לקנות לו דרך, דמוכר בעין רעה מוכר.

המוכר קרקע ושייר לעצמו אילנות אפי' לר"ע דס"ל מוכר בעין יפה הוא מוכר, הני מילי לגבי בור ודות שאינם מכחישים את הקרקע אפי' אם זורע על שפת הבור, ולכן המוכר לא אסיק אדעתיה לשייר לעצמו כלום, אבל באילנות שמכחישים השורשים את הקרקע וגם מעכבים את המחרישה ודאי שייר לעצמו בקרקע, כדי שלא יאמר לו בעל הקרקע אחר שיבשו האילנות שיקח את האילנות, אמנם אף אי לא מכחשי ארעא יכול לומר לו שיסלקם כיון שיבשו, ועוד שהוא רוצה לזרוע במקום האילן. תוס'.

וכתב הרשב"ם שגם אם שייר רק ב' אילנות יש לו חלק בקרקע, דדווקא לוקח לא קנה קרקע בב' אילנות, אבל המוכר משייר לעצמו קרקע כדימחית האילנות וצורכם, ואם מתו יוכל לטע אחרים.

ל"ז: ואם מכר אילנות ושייר קרקע

שפירש להדיא שאינו מוכר קרקע לר"ע דס"ל שהמוכר בעין יפה מוכר, ממילא יש ללוקח חלק בקרקע ליטע אילנות אחרים כשיתייבשו אלו, ואפי' לרב זביד דס"ל ששניים שקנו קרקע ואילנות אין לבעל האילנות חלק בקרקע, שאני התם שטוען בעל הקרקע שכמו שאין לי חלק באילנות לא בעצים ולא בפירות כך לך אין חלק בקרקע וכשיתייבשו תעקרנו ותלך. ולרבנן אין ללוקח חלק בקרקע, דמוכר בעין רעה הוא מוכר כדי לשייר לעצמו, ואפי' לרב פפא שסובר שבשני לקוחות יש ללוקח האילנות חלק בקרקע, שאני התם שטוען לוקח האילנות שכמו שמכר לבעל הקרקע בעין יפה לעולם היא ופירותיה, כך מכר גם לו בעין יפה שיאכל פירות לעולם, שאם ימותו יטע אחרים, שאין אדם חוטא ולא לו למכור לזה בעין יפה ולזה בעין רעה. לרשב"ם איירי שמכר ב' אילנות, אבל בג' הכל מודים שקנה קרקע. ולתוס' איירי שמכר ג' אילנות, אלא דאיירי שיש רק ג' אילנות והמוכר פירש שמשיר לעצמו קרקע, או שיש יותר קרקע והמוכר פירש שמשיר לעצמו את כל הקרקע, דלכו"ע אין ללוקח את גוף הקרקע, ומ"מ לר"ע קנה קרקע לענין שאם יבש יכול ליטע אילן אחר, כיון שמוכר בעין יפה מוכר. (ולענין מקדיש עיין בסוגיא ע"ב. ובתוס' כאן ושם).

המחזיק אילנות רצופים הנטועים בצפיפות ט"ו בבית סאה, לנהרדעי אין לו חזקה שכיון שהם עומדים להעקר הרי לא החזיק כדמחזקי אינשי, ולרבא יש לו חזקה. אמנם הלוקח אילנות רצופים כגון יותר מ' בבית סאה לר"ש אין ללוקח חלק בקרקע דהכא לא אמרינן הקונה ג' אילנות קנה קרקע, דלא הוי שדה אילן כיון שעומדים להעקר, אבל לענין חזקה יש בזה חזקה, כמו ששייך חזקה במישרא דאספסתא, ולחכמים יש לו חלק בקרקע, וכמו שמצינו שנחלקו ר"ש ורבנן בכרם הנטוע שיש בין השורות פחות מד' אמות, שלר"ש אין לו דין כרם והזורע שם אינו לוקח משום כלאים ומותרים באכילה, (וחזור עליו מהמלחמה משום "מי האיש אשר נטע כרם". תוס'), ולחכמים רואים את האמצעיים כל שורה בין שתי שורות כאילו עומדים ליעקר. בביאור הראיה מאספסתא ביאר הרשב"ם

שהראיה ממה שיש לו חזקה אע"פ שהיא זרועה רצופה, אך זה אינו ראייה דשאני אספסתא דהוי אורחא ולא מכחשי בארעא, משא"כ אילנות רצופים. ועוד פי' הרשב"ם שהראיה היא שהרי עומד לעקור חלק מהאילנות ולפזרם, וממילא אין לו חזקה דאין זה עיקר גידולם, וכן באספסתא דרך לזרוע ולעקור ולמלא מהם ערוגה גדולה.

ל"ח. הקונה דקל לנהרדעי קנה את כל הקרקע עד התהום, וביאר הרשב"ם שאע"פ שהוא דקל יחידי ולא קנה סביביו, דתנן שאפילו בב' לא קנה קרקע, מ"מ תחתיו קנה כיון שהאילן נצרך לקרקע שתחתיו כדי להתקיים, ויכול ליטוע אחר במקומו גם אם ימות, וגם אין בעל השדה יכול לחפור מתחתיו אפי' בעומק אלף אמה, ולתוס' לא יכול ליטוע אחר במקומו, וקנה תחתיו רק לענין שהמוכר לא יכול לחפור שם, ולרבא בסתמא לא קנה קרקע, ואינו יכול ליטוע אחר במקומו שלא מכר לו אלא להניח האילן בקרקע כל זמן שהוא צריך לה, אבל אם הלוקח טוען שהתנו בשטר שיקנה גם את הקרקע ליטע אחר במקומו, ואכלו שני חזקה, וכבר לא נזהר בשטרו, קנה משולי האילן עד התהום, דאם לא מכר לו את הקרקע היה עליו למחות בתוך כל ג' שנים, להודיע שלא מכר לו קרקע, וע"י המחאה ידע להזהר בשטרו, ומחאה מועילה אע"פ שהמוחה מודה שהוא אוכל פירות כדין כמו במשכנתא דסורא שמוטל על הבעלים למחות, כדי שלא יחביא את שטר המשכנתא ויטען לקוחה היא בידי.

מחאה שלא בפניו

המחזיק ג' שנים בקרקע חבירו והמרא קמא מחה במחזיק לא הוי חזקה. ולהלן יבואר מה הדין כשהמרא קמא היה במקום שלא היה יכול למחות במחזיק, או היכא שהוא מחה בפני עדים ולא בפני המחזיק, האם הוי חזקה או לא.

אם המחזיק נמצא במדינה אחרת מהמערער מבואר במתני' דהוי חזקה, והגמ' מבארת שהטעם הוא משום שמחאה שלא בפניו הוי מחאה שאם מחה בעל הקרקע בפני שניים מן השוק אפי' שלא בפניו, הוי מחאה, דחברא חברא אית ליה, וישמע המחזיק שמחה ועליו לשמור על שטרו, וא"צ לשלוח לו שליח למחות בפניו, ואפי' לא שמע המחזיק מהמחאה הוי מחאה. (ולא נקט חזקה שלא בפניו, מפני שאין דרך המחזיק לברר אם יש מחאה, אבל הבעלים דרכם לברר אם החזיקו בשלהם. תוס').

והיכא דאיכא שעת חירום שיש תגרות, וממילא אין שיירות מצויות מזו לזו, לת"ק צריך להחזיק באותה מדינה, אבל במדינה אחרת אע"פ שלא מיחה לא הוי חזקה, שכיון שאין המחאה נשמעת לא מחה, ואין המחזיק יכול לטעון למה לא מחית, והיה עליו להזהר בשטרו,

(אמנם ב' עיירות באותה מדינה אין ביניהם תגרה, וי"א שגם בזה בשעת חירום לא הוי חזקה), ואר"ץ ישראל מחולקת לג' ארצות- יהודה, עבר הירדן והגליל, ובאותה מדינה מעיר לעיר הוי חזקה, וה"ה שאר ארצות שיש חירום ביניהם, ונקט ג' אלו ללמדנו שבאלו בסתמא בשעת שלום הוי שעת חירום שאין השיירות מצויות מזו לזו, אבל בשאר מלכויות בשעת שלום הוי חזקה.

וכתבו התוס' שאף שלגבי גט נחשב מצויים לקיימו מחמת העולי רגלים או הבתי דינים, שאני הכא שאין דרך המחזיק לחזר אחר המחאה. ומאיך לגבי גט במחוזא כיון דניידי לא חשיב מצויים לקיימו, שאני הכא שבדרך הליכתם מספרים המחאה לאחרים.

שיטת רבי יהודה שג' שנים הוי חזקה אפי' באספמיא שרוחקה מהלך שנה (ויותר ממהלך שנה אין דרך להרחיק מביתו. רשב"ם. ואם הרחיק יותר לא פלוג. תוס'). בכדי שיחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבוא בשנה השלישית, ולכן קבעו שחזקה היא ג' שנים, וס"ל שאין חוששים לשעת חירום. וס"ל שאין טעם הג' שנים משום שזה הזמן שנהר בשטרו, דאפי' שעה אחת אדם לא שותק אם מחזיקים בקרקע שלו, וטעם הג' שנים הוא למקרה שהבעלים הלך רחוק.

ל"ח: חזקה בנכסי בורח-

שיטת רב- ללישנא קמא שיטת רב שאין מחזיקים בנכסי בורח והיינו שאם החזיק לא הוי חזקה, דס"ל שמחאה שלא בפניו לא הוי מחאה, כרבי יהודה. וללישנא בתרא שיטת רב שמחזיקים בנכסי בורח, דס"ל שמחאה שלא בפניו הוי מחאה, וממילא כיון שלא מחה הפסיד, דאנן סהדי שכיון שהשיירות מצויות נודע לו מהחזקה, דחברא חברא אית ליה. וכתב הרשב"ם דה"ה בכל אדם שהלך מקרקעו, ואורחא דמילתא נקט, שאין דרך בני אדם להחזיק בקרקע של אחרים בגזל אלא בקרקע בורח. והתוס' כתבו דדווקא בבורח איירי, אבל בסתם אדם הוי חזקה כיון שיכול לבוא ולמחות. ואמר רב ענן שרב בא ללמדנו שאפי' מיחה בפני שניים שאין יכולים לומר למחזיק כגון שהם חגיגים או שמתרחקים משם הוי מחאה, משום דחברא חברא אית ליה וכו'.

שיטת שמואל דפשיטא שמחזיקים בנכסי בורח כמבואר במתני', שהרי מחאה שלא בפניו הוי מחאה, וממילא כיון שלא מחה הוי חזקה. וכתבו התוס' דדווקא בבורח מחמת ממון, אבל בורח מחמת מרדין מודה שמואל שאין מחזיקים בנכסיו. אמנם אם מחה בפני שניים שאין יכולים לומר למחזיק לא הוי מחאה.

שיטת רבא שבבורח מחמת ממון הוי חזקה, דמחאה שלא בפניו הוי מחאה, והוא

יכול למחות, שאינו בורח אלא להשתמט עד שיהיה לו לשלם, ולא רודפים אחריו כיון שאין לו מה לשלם, וממילא אינו ירא למחות, אבל בבורח מחמת מרדין שהרג אדם, וירא למחות פן יבוא גואל הדם ויהרגהו לא הוי חזקה, וכן הלכה.

כתבו הרשב"ם והתוס' ששיטת רבי יהודה במתני' שמחאה שלא בפניו לא הוי מחאה, ועל כן בעינן "ויבוא לשנה אחרת" שימחה בפניו, ואין לומר שכונת ר"י שיבוא למדינה שהוא בה וימחה אע"פ שאינו בפניו, ולא מועילה מחאה במדינה אחרת, דאע"פ שחזקה נשמעת למרחוק המחאה אינה נשמעת, דא"כ היה לר"י לומר ויבוא לשנה אחרת וימחה ויודיעוהו.

נוסח המחאה שלא בפניו- צריך לומר פלניא גזלנא הוא, דנקיט לה לארעאי בגזלנותא, ולמחר תבענא ליה בדינא, שכיון שאומר שקרקע זו גזולה ולא מכרה לו עליו להזהר בשטרו, אבל אם אמר רק פלניא גזלנא הוא, לא הוי מחאה, שאין המחזיק יודע על מה הוא קורא לו גזלן, ואינו נזהר בשטרו. ואם אמר דנקיט ליה לארעאי בגזלנותא, ולא אמר ולמחר תבענא ליה בדינא, לשיטת ר"ח לא הוי מחאה, דלא הוי אלא כנותן פגם בחבירו, ושיטת ר"י בר יקר דהויא מחאה, אלא שצריך שיזכיר שהקרקע גזולה ממנו דווקא, וכן הסכימו הרשב"ם והתוס'.

ל"ט. ואם מחה, ואמר להם או שהם

אמרו לו שהם לא יאמרו למחזיק, לרב זביד לא הוי מחאה שהרי לא יאמרו לו, והיה עליו למחות בפני אחרים ומזללא מיחה הפסיד, ולרב פפא הוי מחאה, דרק למחזיק לא יאמרו, אבל יאמרו לאחרים וחברא חברא אית ליה וכו', וכוננתם רק שלא ילכו למקומו לומר לו עצמו. וכתבו התוס' שאף לשמואל שאם מיחה בפני בני אדם שאין יכולים להלך לא הוי מחאה, היינו דווקא בזקן או חולה שאין יכולים להלך, אבל כאן ילכו ויגידו לבני העיר ובני העיר יאמרו למחזיק, ואם אמר להם שלא יצא מפיהם דבר המחאה דמשמע לא לו ולא לאחרים, אמר רב זביד דלא הוי מחאה וכן הדין לכו"ע. ואם אמר להם לומר לו והם אמרו מעצמם שלא יאמרו כלל, אף לרב פפא לא הוי מחאה, ולרב הונא בריה דרבי יהושע הוי מחאה, דמילתא דלא רמיא עליה דאיניש שאינו מוטל עליו, ולא יפסיד אם יאמר, אינו נותן אל ליבו שלא לאומרו, ואמר לה ולא אדעתיה. והלכתא בכל גוונא הוי מחאה, חוץ ממתני שאמר להם שלא יצא הדבר מפיהם.

אף אם מחאה שלא בפניו הוי מחאה, וכן סוברים רבא ורב נחמן, מ"מ עצה טובה למערער שימחה בפני המחזיק, כדי שיקבל את הקרקע והפירות, שאם לא ימחה בעצמו ויוציא את הקרקע והפירות, יהיה קשה לו להוציא אח"כ את הפירות, כיון שכבר אכלם המחזיק,

וקשה גזל הנאכל. ולפי זה רבי יהודה לא מצריך לבוא למחות, אלא אמר עצה טובה איך יוכל המערער להוציא את הפירות.

בפני כמה צריך למחות-

י"א בפני שניים וי"א בפני שלשה.

ל"ט: הגמ' רוצה לבאר שנחלקו בדברי רבה בר רב הונא שאמר שדבר שנשמע בפני שלשה אין בו משום לשון הרע דחברא חברא אית ליה, וכל מילתא דעבידא לגלויי אין בו משום לשון הרע, והמ"ד שמספיק שניים סובר שגם בשניים עבידא לגלויי ואין בזה משום לשון הרע, ולגבי חזקה הוי מחאה, וי"א שמחאה נמי יש בה משום לשון הרע, כיון שאומר שפלוני גזלן, והרשב"ם כתב דאינו נכון, שעיקר המחאה היא כדי שהמחזיק ישמע ויזהר בשטרו. לרשב"ם התר זה בלשון הרע הוא שהשומעים יכולים לומר לו שכך אמר עליו פלוני, והתוס' כתבו שכונת הגמ' שהראשון שסיפר לשלשה לא עבר איסור, כיון שמראה שאינו חושש שישמעו הדברים לאותו אדם. עוד כתבו התוס' שמלוה על פה אינו גובה מן הלקוחות דלית ליה קלא, אע"פ שנעשה בפני כמה עדים, דשאני התם דדרך ללוות בצניעא, ועוד שאין העדים יודעים מי יקנה את הקרקע כדי שיגידו לו.

והגמ' דוחה דכו"ע סבירא ליה כרבה בר רב הונא.

ונחלקו אם מחאה שלא בפניו היא מחאה, וממילא צריך שלשה שע"י ששלשה יודעים כאילו כל העולם יודעים, או דלא הוי מחאה ומהני בפני שניים שיעידו שמחה בפניו, וכיון שמחה בפניו אין לך גלוי מילתא גדול מזה.

וללישנא בתרא לכו"ע מחאה שלא בפניו היא מחאה כדאוקימנא מתני' וכדפסק הלכתא, ואית להו דרבה בר רב הונא, ונחלקו אי בעינן עדות על המחאה, וביאר הרשב"ם שצריך למחות באופן שיוכל הדבר לבוא לאוזני המחזיק, ולא יתרה בהם שלא יפרסמו את הדבר, והתוס' כתבו שכיון שזה דבר שאין מסתירים אותו כמו לשון הרע ממילא הוא מתפרסם אפי' באחד, וצריך שניים מדין עדות. או דבעינן גלוי מילתא וכיון שנודע הדבר לג' יודע הדבר לכל העולם וממילא יוודע גם למחזיק, אבל בשניים מסתמא לא ידע. ופסק ר"ח שמחאה בפני שניים.

כל כמה זמן צריך למחות- גידל בר מניומי מחה כל שנה, דס"ל שאם לא מחה כל שנה איגלאי מילתא ששלא כדן מחה בשאר הפעמים, ואמרו לו שאם מחה בשנה הראשונה א"צ לחזור ולמחות כל שנה, אמנם שיטת ריש לקיש שצריך למחות כל ג' שנים שלא יהיו ג' שנים בלא מחאה, כיון שאדם נזהר בשטר ג' שנים אחרי המחאה, (אבל אין הטעם כדי שלא יוכל לטעון שמכר לו אחרי המחאה, דאינו נאמן לטעון כך כיון שע"כ מודה שמעיקרא לא ירד

לקרקע בתורת מכירה), וכן הלכה, אך לרבי יוחנן א"צ למחות כל שלש, דהרי הוא כגזלן ואין לו חזקה והיה על המחזיק להזהר בשטרו כל הימים עד שילכו לדין או שיראה את שטרו לבית דין אחרי המחאה. ופסקו הר"ח והרשב"ם כריש לקיש, והתוס' פסקו כרבי יוחנן.

אם המערער שינה את טענתו במחאה השניה כגון שבראשונה טען שהמחזיק גזלן, ובשניה טען שהיא אצלו במשכנתא, מועילה החזקה דבמחאה השניה יש הודאת בעל דין שהראשונה אינה נכונה, והמחאה השניה כ"ש שאינה מחאה כיון שהחזק כפרן, ואפי' ב' המחאות היו בתוך ג' שנים הוי חזקה.

דברים הנעשים בפני אחרים

ונכתבים בשטר

מחאה צריכה להיות בפני שניים, וא"צ לומר להם שיכתבו את המחאה אלא יכולים לכתוב שלא בפניו ושלא ברשותו, דזכין לאדם שלא בפניו. וכתבו התוס' דקמ"ל שאף שלא אמר להם לכתוב והם כתבו שאמרו להם לכתוב כשר, ולא מחזי כשיקרא, דבסתמא כוונתו שיכתבו.

מ. קנין סודר צריך לעשותו בפני שניים, וא"צ שלשה דאינו כמעשה בית דין אע"פ שע"י הקנין מוציאין מזה ונותנים לזה, אלא הוי עדות בעלמא, וכתבו התוס' דא"צ שניים לקנין אלא לראיה, אבל עצם חלות הקנין א"צ שניים. וא"צ לומר להם כתובו, דסתם קנין לכתובה עומד דכיון שאינו ממתין למשיכה אלא גומר את הקנין מיד, מתכוון להקנותו בעין יפה, ומסתמא רוצה שיכתבו לו. ואם אמר לעדים שיכתבו ולא עשה קנין, יש מ"ד שצריך להמלך בו אע"פ שציוו להדיא. וכתבו התוס' דמ"מ אם חוזר בו ולא רוצה שיכתבו אין כותבין.

הודאה על חוב ממון היא בפני שניים, וצריך לומר להם שיכתבו דחוב הוא לו, ויתכן דלא ניהא ליה לעשותו מלוה בשטר, מפני שלא יוכל לטעון פרעתי בלי עדים, דאפילו בכתב ידו שגובה רק מבני חורין אינו יכול לומר פרעתי, כ"ש בשטר שיש בו עדים.

קיום שטרות אם חושש שילכו העדים למדינת הים או ימותו, ויטען הלוה פרוע או מזויף, בפני שלשה שהעדים מעידים בפני ג' על חתימת ידיהם, וכותבים בסוף השטר למטה מחתימת העדים- במוות תלתא וכו', וג' הדיינים חותמים, ולא מהני שניים אפילו בדיעבד, אע"פ ששניים שדנו דיניהם דין אלא שנקראים בית דין חצוף, דאין בזה תוספת יותר מחתימת העדים עצמם, ועד מפי עד פסול, אבל ג' ניכר שהם בית דין ודומה לפסק דין.

איזה תוקף יש לשטר שנעשה שלא מדעתם- כתבו התוס' שאף שאין תוקף שטר אא"כ נעשה מדעת המתחייב, ואין תוקף עדות בכתב דהוי "מפי כתבם", מ"מ תיקנו חכמים לגבי חזקה

דחשיב עדות כדי לבטל את החזקה, שמספיק לזה עדות כל דהו, וכן במודעה תיקנו חכמים דחשיב שטר כדי להציל את הנאנס, וקיום שטרות מהני מדין מעשה בית דין שא"צ דעת המחייב. ודעת ר"ת שאין פסול מפי כתבם אלא באילם שאינו ראוי להגדה, אבל בעלמא יכולים עדים לשלוח עדותם לבית דין בכתב, ובעד אחד י"ל דאינו מועיל.

דיני מודעה

מודעה היינו שאדם שאונסים אותו למכור או לתת מתנה, מוסר מודעה לעדים שהוא אנוס בדבר, ושלא יהיה ממש בשטר שיעשה, ושיתבע אותו לבית דין וירע את השטר על פי העדים. ואין מועילה מודעה אלא לפני עשית השטר. ואם כותבים ביטול מודעה בשטר המכירה או המתנה לא מועילה המודעה. רשב"ם. ולהלן יבוארו דיני מודעה.

מודעה היא בפני שניים, וא"צ לומר להם כתובו דזכות הוא לו.

על מי כותבים מודעה- לרבה ורב יוסף אין כותבים אלא על מי שלא ציית דינא, דאל"כ יאמרו לו למה אינך תובעו בדין, (והקשו התוס' על איזה שטר מדובר, שהרי גיטין ומתנה כותבין דודאי הוא אנוס שאין יכול לתבוע בבית דין, ועל מכר אין כותבין מודעה כלל). ואביי ורבא אמרו שכותבין "אפי' עלי ועליך", מפני שפעמים אין בית דין מזומן מיד.

מ: כתיבת האנוס במודעה- מודעה על גט ומתנה א"צ לכתוב בה שהם יודעים במה נאנס פלוני, דאינו אלא גלוי מילתא שהרי אם לא היה אנוס לא היה כותב גט או שטר מתנה כלל, (משא"כ מכר דשמא הוא דחוק למעות ורוצה שיוכל להחזיר את המעות ולקבל מה שמכר), ומשום הכי תיקנו בגיטין שיכתבו שהבעל מבטל את כל המודעות שמסר. ואם מבטל את הגט לפני כן לא הוי ביטול, דאנן סהדי שגמר בליבו בשעת מעשה לעשותו גט גמור, ואינו ביטול אלא כשביטלו אחר כתיבה. ובמכר לרבא אין כותבין מודעה דס"ל תלויה וזבין זביניה זביני, והיינו כשאנסוהו למכור שדה אחת מתוך שדותיו והוא בירר איזו שדה, אבל אם אנסוהו למכור שדה מסוימת יביא עדים שאנסוהו והמכר בטל גם בלי המודעה. אמנם היכא שנאנס כהמעשה דפרדיסא כותבים מודעה ששם אם לא יכתבו מודעה יפסיד בטענותיו, ובמודעה זו צריך שיכתבו במה נאנס. ומעשה דפרדיסא הוא שהמלוה איים על הלוה שאם לא ימכור הוא יחביא את שטר המשכנתא, ויטען שהפרדס לקוח בידו ואמר זאת לא בפני העדים, דאל"כ יעידו על מה שאמר ולא יהיה נאמן לטעון לקוחה, וצריכים העדים לשמוע שהוא טוען לקוחה היא בידי, ואח"כ יסכמו ביניהם שיכתבו לו שטר מכירה שלא בפניו כדתנן כותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח

עמו, ושישלם לו על הקרקע כשיביאו השטר, ואח"כ יכתבו העדים מודעה שהמכירה שלא ברצונו, ואחרי המכירה יביא המוכר את העדים שהוא טען לקוחה, וממילא יתברר שהמכירה היתה באונס.

מתנתא טמירתא - האומר לעדים שיכתבו את שטר המתנה בהחבא, אין גובין בו את המתנה, שמא נתנה לאחר כבר או שכוונתו לעשותה מודעה לשטר אחר, ואם אמר להם בסתמא שיכתבו לל"ק גובים בו, וכן סובר רבינא, ולל"ב אין גובין בו עד שיאמר להם שיכתבו בפרסום, ורב אשי סובר שחוששים לזה ואין גובים בו, ואם גבו אין מחזירים, דספק הוא, וכן הלכה. ולכן צריך לכתוב בשטר "וכך אמר לנו כתובה בשוקא וחתמוה בברא", ומהני אפי' אם אמר בסתמא, דכוונתו שיכתבו כתקנת חכמים. רשב"ם. ור"ח גורס שאמר להם לא תיתבו בשוקא ובברייתא, והיינו שלא אמר להם להתחבא אלא שלא יפרסמו, אבל בסתמא ודאי כשר, והרשב"ם דוחה דבריו.

ב' שטרות סותרים - י"א ששיטת רבא שמתנתא טמירתא הוי מודעה לבטל שטר אחר שהיה אח"כ שטר מתנה או מכר בגלוי, שהכונה בשטר הראשון היתה כדי שלא יחזיק בה השני, ודבר זה למדו ממה שהיה באשה שלא הסכימה להתקדש אא"כ יכתוב לה את כל נכסיו, ואמר לעדים שיכתבו בהחבא שטר לתת נכסיו לבנו לפני השטר לאשה, והורה רבא שאף אחד לא קנה הראשון בגלל שזה מתנתא טמירתא, והשני בגלל המודעה. ואמר רב פפא שאין ללמוד משם, דשאני התם שודאי כתב לה מחמת אונס ולא גמר בדעתו להקנות לה, אבל בב' שטרות אין ראייה שהשני נכתב באונס, והמכירה הראשונה לא חלה כי היא טמירתא ואינו רוצה שיקנה, והשניה חלה כיון שהשטר שלה כשר.

חזקה שאין עמה טענה

מ"א. המחזיק בקרקע בלא טענה, כגון שטוען שלא אמר לו אדם דבר מעולם, לא הוי חזקה, בין חזקת ג' שנים בקרקעות ובתים, בין חזקת יום אחד בתשמישים, ואין שואלים את המחזיק אם כוונתו שהיה לו שטר ואבד, ועה כן כדי שלא ישאלו אותו היכן שטרו, דכיון שלא מיחה ג' שנים ודאי מכר לו או מחל. תוס'. כיון שאינו טוען זאת בעצמו, ואמנם אם טוען זאת בעצמו נאמן, ולא חשיב חוזר וטוען. רשב"ם. ואם טוען שקנאה מפלוני שקנאה מהמערער לא הוי חזקה, עד שיאמר אתה מכרת לי. תוס'.

אבל אם טוען שהבעלים או אביו מכרו או

נתנו לו במתנה את הקרקע הוי חזקה. ואם בא מכח ירושה שאומר שאביו היה מוחזק בה ביום מותו אינו צריך טענה דאין אדם בקי איך הגיעו הקרקעות לאביו, ומ"מ צריך להביא ראייה שהחזיק בה אביו יום אחד.

חזקה בבנית כותל בתוך השדה הסמוכה - כותל שבין ב' שדות שנשטף ע"י בידקא (-שטף מים), והלך בעל הכותל ובנה כותל חדש בתוך השדה הסמוכה, אע"פ שיש לו עדים שסייע השני בבנית הכותל, והחזיק יום או יומיים, אינו חזקה, ולא הוי כאילו אמר ליה לך חזק וקני, דלא עשו כך אלא מחמת טעות. והתוס' ביארו שהמחזיק טען בתחילה לקוחה היא בידי, וכשראה שאינו נאמן טען שסייע לו, והיה לו עדים שסייע או שהיה מודה בכך.

מחילה בטעות - שיטת רב נחמן שמחילה בטעות לא הוי מחילה, וכן מצינו שלרב נחמן קנין בטעות חוזר, ושומא בטעות אינה שומא, ואין אונאה בטעות, ומה שמבואר באיזהו נשך שמחילה בטעות הוי מחילה, במוכר פירות דקל שאע"פ שלא הוי מכירה מ"מ א"צ להחזיר את הפירות, הטעם הוא דניחא ליה למוכר לעמוד בנאמנותו. תוס'.

המחזיק בפני הבעלים לרבי יהודה דמתני' דתלי טעמא דג' שנים כדי שיהיה באספמיא וכו', ולרבי ישמעאל ברבי יוסי בסוף הפרק, לאלתר הוי חזקה, ולית הלכתא כוותיהו.

מ"א: בכלל מאתים מנה בעדויות שונות - אם יש ב' עדים על מקום הגדר, אחד אומר שהכניסה ב' שורות לשדה חבירו, והשני אומר שהכניסה ג' שורות, לרב יהודה צריך לשלם על שתי שורות, ואף שהעדים מכחישים זה את זה, ס"ל כשיטת רשב"א שהלכה כמותו ואלבא דב"ה דס"ל שכששני כיתי עדים נחלקו על שיעור החוב ושניהם מדברים על אותו מקום ואותה זמן, לכו"ע יש בכלל מאתים מנה ועל המנה השני פטור דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממון בחזקתו, אבל בכת אחת לב"ש נחלקה עדותן ולב"ה יש בכלל מאתים מנה, ולא סמך רב יהודה על השמועה של רב כהנא שאין הלכה כרשב"א.

וכתבו התוס' ששיטת רב יהודה שאם עד אחד אומר שהארנקי היתה לבנה והעד השני אומר שהיתה שחורה מצטרפים, אבל באחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן אין מצטרפים, ולנהדרעי אף בזה מצטרפים, ומחלוקתם היא אליבא דרשב"א, אם צבע המנה הוא חלק מגוף המעשה, וכמו אחד אומר חבית יין ואחד אומר חבית שמן, או שאינו מגוף המעשה.

והקשו התוס' לב"ש שפוסלים כת אחת שאחד

אומר מנה ואחד אומר מאתים, למה בשני כיתי עדים כשר, ואין בזה דין נמצא אחד מהם קרוב או פסול. ות"י דב"ש סוברים שבדיני ממונות לא בטלה כל העדות, אלא תתקיים העדות בשאר. עוד ת"י דאיירי שכשראו לא התכוונו להעיד. עוד ת"י שכשסותרים אחד את השני אין דין נמצא אחד מהם קרוב או פסול.

קשתא בעיליתא - מחזיק שטוען שקנאה מפלוני שהיה סבור שקנאה מהבעלים, לר' חייא אם יש לו עדים שהמוכר דר בבית אפי' יום אחד יש לו חזקה, וא"צ להביא עדים על המכירה הראשונה, דטוענים ליורש וללוקח, וכן יכול לטעון שהמכירה הראשונה היתה בפניו, דהוי חזקה שיש עמה טענה, ונאמן מיגו שיכל לטעון שהוא עצמו קנאה מבעה"ב, אבל בלא זה לא הוי חזקה.

רבא רוצה להביא ראייה לרבי חייא ממה שהבא משום ירושה וה"ה משום לקיחה א"צ טענה, ומשמע שראייה צריך. והגמ' דוחה שאין מזה ראייה דדילמא א"צ גם ראייה, והכונה א"צ טענה שא"צ אלא לטעון מאבי אני יורשה. או שאע"פ שיוורש צריך ראייה שדר בה המוריש יום אחד, לוקח א"צ ראייה, דאי לא ברירא ליה שהמוכר קנאה מבעליה, לא שדי זוזי בכדי.

ואם המוכר רק נראה בקרקע למדוד את אורכה ורוחבה, לאביי גם זה מספיק, ולרבא אין ראייה מזה שהקרקע היתה שלו דעשוי אדם למדוד ולבסוף לא לקנות.

צירוף כמה אנשים לחזקה

ג' שהחזיקו בקרקע בזה אחר זה וטוען המערער שלא מחה כיון שאף אחד מהם לא החזיק ג' שנים כדרך החזקה, אם יש שטר שמכרו זה לזה אף שלראשון אין שטר שקנאה מהמערער הוי חזקה, דמכירה בשטר יש לה קול כיון שמתאספים לחותמו, וא"כ המערער ידע, ומדלא מחה הפסיד, אבל במכירה בלא שטר אין מצטרפים, דמכירה בעדים אין לה קול.

מ"ב. ואף דס"ל שרב שאף במכירה בעדים באחריות גובה ממשעבדי, אע"פ שאין קול ממילא רק אם יפששו ויחקרו הדבר, שאני התם שהיה על הלוקחות השניים לברר היטב אם לא מכרה, אבל בחזקה לא היה על המערער לברר, אם לא יצא קול ממילא.

ואמנם במלוה בעדים מודה רב שאין גובה ממשועבדים מיורשים או מלקוחות דשעבודא לאו דאורייתא, אבל מבני חורין גובה אם הלוח מודה שלא פרע (דאל"כ נאמן דא"צ לפרוע בעדים. אמנם להלכה גובה מיורשים ולא

מלקוחות), דשאני מלוה שאדם לווה בצניעא, ומבקש שלא יפרסמו כדי שלא יזלו נכסיו, משא"כ במכירה מוכר בפרהסיא כדי שיקפצו עליה קונים, (ובמלוה בשטר גובה ממשועבדים אפי' אין בשטר אחריות, הרשב"ם כתב הטעם דסתם שטר לאחירות נכתב, ובתוס' כתבו הטעם כדי שלא תנעול דלת בפני לווין, ובמכר מפני תקנת השוק).

אב ובן שהחזיקו בקרקע זה שנה וזה שנתיים אחרי מות האב, ולא מחה המערער, מצטרפים לחזקה דיורש כרעיה דאבובה, דהכל יודעים שדרך הבן לירש את האב, וכן אב ובן ולוקח שקנה מהבן בשטר שכל אחד החזיק שנה מצטרפים, כיון שיש קול למכירה.

המחזיק בפני האב והבן אחרי מות האב בפני אחד שנה ובפני אחד שנתיים, או שהחזיק בפני אב ובן ולוקח שקנה מהבן בשטר כל אחד שנה, הרי זו חזקה. הגמ' מבארת דאירי במוכר שדותריו שהיו של אביו סתם שאומרים לו שהמכירה לא כללה שדה זו, אבל במכירה רגילה שמכר שדה זו בפני עצמה, יש לה קול, ואין לך מחאה גדולה מזו, והיה על המחזיק להזהר בשטרו, עד דמרע לשטרא דלוקח, ואפי' החזיק יותר מג' שנים אחרי המכירה לא הוי חזקה. וכתבו התוס' דמוכח מכאן שהמחזיק בנכסי יורש גדול הוי חזקה, ורק ביורש קטן אמרינן שאין מחזיקין בנכסיו.

חזקה באומן - אומנים שמוליכים את הכלים לביתם לתקן אין להם חזקה, והכא לא מיירי בחזקת קרקעות, דסתם אומן לא שייך אלא במטלטלין, וכוונת מתני' שאע"פ שמטלטלין הרי הם בחזקת מי שהם תחת ידו אפי' שעה אחת, ואפי' יש למערער עדים שהיו שלו, דסתם לוקח קונה בלי עדים ובלי שטר, מ"מ בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר אין חזקה, ואומן הוי כדברים העשויים להשאיל ולהשכיר, כיון שטוען שהביא לו לתקן, ויש לו עדים שזה היה שלו.

אפוטרופוס אין לו חזקה.

דיני שותפים זה לזה

מ"ב: חזקה בשותפים - שותפים בקרקע, שהחזיק אחד בכל הקרקע ג' שנים, לרב אין להם חזקה זה על זה שדרך שאחד יאכל כמה שנים והשני יאכל אחריו, ולשמואל יש להם חזקה זה על זה (ואומן שאני שאין לו חלק בו, ואין לומר מיגו שהיה לו חלק קנה הכל).

והא דאמר שמואל דשותף כיוור ברשות דמי, ומשמע שאין לו חזקה, יש לחלק בין אם מחזיק בכל הקרקע, לבין אם מחזיק בחצי המובחר וטוען שחילקו ביניהם את הקרקע, וי"ל שדווקא במחזיק בכולה יש להם חזקה

שדרך השותפים לאכול יחד מפירות השדה, וכיון שאכל לבד יש לו חזקה, אבל כשאכל מחצי כך דרך השותפין, ואחר כמה שנים יאכל השני מחצי זה, וי"ל שדווקא במחזיק בחצי הוי חזקה דלא היה לו לברר הפירות אלא יחלקו את כל הפירות, אבל במחזיק בכולה המנהג הוא שכל אחד אוכל כמה שנים. ולרבינא שניהם איירי בנחית לכולה, ולא הוי חזקה אלא ביש בה דין חלוקה ד' אמות לזה וד' אמות לזה, שאז לא היה לו להניח לו לאכול הכל, אבל באין בה דין חלוקה כיון שאינו כדאי לחלק כל אחד אוכל כמה שנים שלימות, (ולפי זה בשפחה כיון שאין בה דין חלוקה אין לשותפין חזקה זה על זה, אמנם אם המחזיק יטען שאינו שותף ואין על זה עדים הוי חזקה. ומהאי טעמא החזיקו רמי ורב עוקבא בני חמא בסירוגין בשפחה שקנו).

שותף נוטל שבח המגיע לכתפים אפי' בשדה שאינה עשויה ליטע כדן אריס שיוור ברשות הבעלים שנוטל כשאר אריסי העיר, ואע"פ שהשותף יורד בלא רשות חבירו, אבל אדם אחר היורד שלא ברשות נוטל את השבח או היציאה וידו על התחונה.

שבח המגיע לכתפים - לרש"י איירי בענבים העומדות ליבצר, והתוס' הוכיחו דלא איירי בעומדות ליבצר (שהרי איתא שבעל חוב גובה שבח המגיע לכפתים, ובעל חוב אינו גובה בעומדות ליבצר), וכתבו דכוונת רש"י שסופן ליבצר, אבל לא עכשיו. ור"ת מפרש מגיע לכתפים היינו ע"י טורה, ורק בזה נוטל כאריס, אבל לא בשבח הבא בשדה מעצמה. והתוס' דנים בהא דאיתא לקמן קל"ה: היכא שאחד מהאחים טוען על אדם שהוא אחיהם, ואח"כ מת אותו אדם, שאם השביח את הקרקע שבח המגיע לכתפים כל האחים חולקים בזה, כמו אם קיבל אותו אדם נכסים ממקום אחר, ורבא מסתפק מה הדין בדקל שגדל או קרקע שהשביחה מעצמה, והתוס' דנים מה יבארו שם רש"י ור"ת.

מ"ג. עדות שותפים זה לזה - שותפים

אין מעידים זה על זה אם בא אחד לערער על בעלות השותף מפני שהם נוגעים בעדותם שהרי שניהם עלולים להפסיד, ונמצא דלעצמו מעיד, אמנם אם המעיד כתב לו דין ודברים אין לי על שדה זו, ואין לי עסק בה, וידי מסולקות הימנה, ועשו על כך קנין סודה, וקיבל עליו אחריות שאם יגבו את השדה מחמתו בגלל חוב שהוא חייב לאחריים, יחזיר לו את מה ששילם, ועי"ז אינו נוגע בעדות ונאמן. אבל בלא קנין אינו מועיל לשון דין ודברים אין לי דאין זה לשון מתנה אלא תפילה שכך יהיה, וזה אינו מועיל אלא בדבר שעדיין לא זכה בו, ששם אינו זוכה בו בעל כרחו, ואם לא כתב לו אחריות עדיין הוא נוגע, כיון שע"י העדות אם יבוא בעל חוב שהלוה לו מעות לפני כן יוכל לגבות את הקרקע ויפטר מחובו, ולא יהיה "לוה רשע ולא ישלם", אבל בלא העדות

אינה שלהם ולא יוכל בעל חוב לטורפה, שהרי כל מוכר שדה אפי' שלא באחריות אינו נאמן להעיד עליה עם עד נוסף, אם אין לו קרקע אחרת, מפני שהוא נוגע לענין בעל חובו. וכתבו התוס' דלשון אין לי עסק בך מהני לגבי עבד, דמשמע תהא לעצמך, אבל בשדה שלא שייך שתהיה לעצמה לא הוי אלא סילוק. עוד כתבו התוס' שבלא מה שמעמידה בפני בעל חובו, לא חשיב נוגע במה שלא נחא ליה שיהיה לו תרעומת עליו, דאין זה פוסל לעדות, אי נמי נפקא מיניה במכר שאינה שלו דליכא תרעומת.

סילוק בדברים המשותפים לבני העיר -

מבואר הכא דמהני סילוק ע"י קנין בשותפים, ומ"מ לענין ספר תורה של בני העיר שנגב אינו מועיל סילוק כדי שאנשי אותה העיר יהיו עדים או דיינים, דשאני ספר תורה שהוא עומד לשמיעה וא"א להסתלק כיון שהוא נהנה ויוצא בו בשמיעת קריאת התורה, אא"כ ילך לדור בעיר אחרת. אבל האומר תנו מנה לבני עירי לצורכי העיר ואינו לצורך ספר תורה, מועיל סילוק, ולא חשיב תחילתו בפסלות, כיון שאינו אלא פסול ממון. וכן באומר תנו מנה לעניי עירי מועיל סילוק לדיינים או עדים שהם עניים, מלבד לענין ספר תורה, ושאר בני העיר אם לא מוטל עליהם לפרנס את העניים א"צ סילוק, ואם מוטל עליהם לפרנס את העניים לל"ק יכולים לתת את הסכום הקצוב עליהם ולדון או להעיד אף בלא סילוק, וללישנא בתרא לא מהני כיון שיש להם רווח במה שיש לעניים מעות נוספים שהרי א"צ לתת לעניים כל זמן שיש להם.

מ"ג: שותפים הם שומרי שכר זה לזה

וחייבים אם נגב מאחד מהם, ושכרו הוא שגם חבירו ישמור כשיעור הזמן שהוא שומר (ולא אמרינן דהוי שומר חנם כיון שבלאו הכי היה צריך לשמור הכל משום חלקו), ודווקא כשאמר שמור לי היום ואשמור לך למחר שכיון שלא שמרו יחד ליכא שמירה בבעלים, אבל בלאו הכי הוי שמירה בבעלים דפטור בעליו עמו אף שנאמר בשואל לומדים גם לשומר שכר. וכתבו התוס' דאירי שהתחילו לשמור יחד, דאז א"צ שיהיה בעליו עמו בשעת שבורה ומתה, ואם התחילו לשמור בזה אחר זה הראשון חייב והשני פטור. ואם אמר אשמור לך למחר לא חשיב בעליו עמו כיון שאינו משתעבד אלא למחר.

מתי המוכר נוגע ופסול להעיד

לטובת הלוקח

מבואר בברייתא שהמוכר בית או שדה פסול להעיד לו עליהם עם עד אחר להעמידם בידו, מפני שחייב באחריות, ואם

מכר פרה או טלית כשר להעיד עליהם, מפני שאינו חייב באחריות.

הגמ' אומרת שאין הכונה כפשוטו שהנדון הוא אם הוא נאמן או נוגע בעדות כיון שיצטרך לשלם לו, דא"כ מאי שנא רישא מאי שנא סיפא שאין החילוק בין קרקע למטלטלין, אלא בין מכירה באחריות למכירה שלא באחריות.

רב ששת מבאר דאיירי רישא שראובן גזל שדה משמעון ומכר אותה ללוי, ויהודה טוען שהיא שלו ומביא עדים או שטר, ששמעון אינו נאמן להעיד שהיא אינה של יהודה כגון שיעיד שהעדים של יהודה פסולים, או שיהודה הודה שאינה שלו, ועי"ז תהיה השדה ביד לוי, כיון שהוא נוגע, שע"ז יוכל להוציאה מלוי ע"י ראייה שהיא שלו. אבל במטלטלין דאיכא יאוש ושינוי רשות נאמן וכדלהלן מ"ד.

ואף שאם יש לו ראייה ויכל להוציאה באותה ראייה גם מיהודה, י"ל דניחא ליה להוציאה מלוי מאשר מיהודה, כי יהודה הוא גברא אלימא וא"א לודן עמו, ואין מכשירים אלא עד דודאי אינו נוגע בעדות. או דאיירי שיש עדים גם לשמעון וגם ליהודה, שהדין הוא שמעמידים את הקרקע ביד המחזיק, (וכמו שמצינו בזה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, ובתרי ותרי), וממילא שמעון הוי נוגע, שאם תהיה הקרקע אצל לוי ויכל להוציאה מידו ע"י עדים ולא יוכל יהודה להוציאה מידו, אבל אם תהיה אצל יהודה לא יוכל להוציאה מידו, כיון שמתחילה ירד בדין שהרי ודאי אינה של לוי.

ואם שמעון מעיד שהיא של לוי נאמן, שכיון שהודה הודאת בע"ד כמאה עדים, ולא יוכל להוציא אותה ממנו, וא"כ לא הוי נוגע. ואם שמעון העיד שהיתה של אבותיו של לוי אינו נאמן, שהרי יכול לטעון אח"כ שקנאה מלוי, וראובן גזלה ממנו ומכרה ללוי, וממילא הוי נוגע. תוס'.

מ"ד. ולא העמיד רב ששת בגזלן עצמו שלא מכרה, ששמעון הנגזל פסול להעיד לטובת ראובן הגזלן, דבסיפא איתא שבפרה וטלית נאמן, ואם לא מכר דליכא אלא יאוש, אין שמעון נאמן שהרי החפץ חוזר אליו, ורק אם מכר שקנה הלוקח ביאוש ושינוי רשות וכגון ששמעונו שהיאוש היה לפני השינוי רשות (ויאוש אחרי שינוי רשות יש בזה מחלוקת אי קניא), נאמן, כיון שאינו נוגע שהרי לא יוציאו את החפץ מהלוקח.

וכתב הרשב"ם דאיירי במכירה שלא באחריות, וביארו התוס' דאיכא אחריות הוי נוגע, דאף אם יש יאוש ושינוי רשות יכול שמעון להוציא מלוי כיון שאין לו הפסד בכך.

ובביאור החילוק בין קרקע לפרה וטלית הרשב"ם מבאר שאין יאוש ושינוי רשות קונים בקרקע, דקרקע אינה נגזלת. והתוס' סוברים שיאוש קונה בקרקע אע"פ שאינה נגזלת, אלא החילוק הוא שבקרקע איירי בלא יאוש, דהכי אורחא שלא יתייאש, שאם לא יוציאנה ממנו יוציאנה מבנו, אבל בפרה וטלית איכא יאוש.

ואיירי שמת הגזלן, דפטורים היורשים מלשלם וכ"ש הלוקח דבהתיירא אתי לידיה, אבל אם הגזלן חי הרי לא התייאש מדמי החפץ, והוי נוגע, דעל ידי עדותו יוכל לתבוע את דמי החפץ מראובן, שאילו היה נוטלה בעדים נמצא שלא היה לשמעון חלק בהך פרה וטלית, ולא היה גובה מראובן כלום.

הגמ' שואלת למה לא העמיד רב ששת ביורש (המקרה כנ"ל אלא שלוי הוא יורש של ראובן ולא לוקח, והשינוי רשות הוא לרשות היורש) למ"ד רשות יורש כרשות לוקח, (אבל למ"ד לאו כרשות לוקח דירש כרעה דאביו הוא אין כאן שינוי רשות ולא קנה ביאוש גרידא, וחוזרת הגזילה לנגזל אם היא בעין, וא"כ היורש הוא נוגע בעדות אף בפרה וטלית). וכתבו התוס' דאיירי הכא כשהאב לא עשה תשובה, שאין היורשים חייבים להחזיר, אבל אם עשה תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת חייבים להחזיר, והוי נוגע.

עוד הקשה אביי דבברייתא משמע שהנדון הוא האחריות, ולא אם הקרקע או המטלטלין יכולים להיות של המעיד.

הגמ' מבארת ביאור אחר בברייתא, ולא פליגי לדינא אלא בביאור הברייתא, דאיירי במוכר שלא באחריות, ויש ערעור על בעלות הלוקח, שאין המוכר נאמן להעיד שהיא של הלוקח, כיון שע"ז יגבה ממנה בעל חובו, והוא לא יהיה "לוה רשע ולא ישלם", וכנגד הלוקח אינו רשע שהרי מכר שלא באחריות, והוי נוגע, ובפרה וטלית שלא באחריות נאמן, כיון שהלוקח לא יכול לגבות מהם, דאין מטלטלין משועבדים לבעל חוב, ואפ"י כתב שיגבה גם ממטלטלין שאז גם הם משועבדים לו, אינו גובה אלא כשהם אצלו ולא כשמכרם, ואפ"י עשאהם אפותיקי, דלית ליה קלא ולא יזהרו הלוקחות, דאי נימא שיגבה מטלטלין אף אחד לא ירצה לקנות מטלטלין שמא יגבום ממנו, וממילא נאמן דלא הוי נוגע, (אבל עבד שיש בשעבודו קול גובה ממנו באופותיקי דהלוקחות אפסדו אנפשייהו. וכתבו התוס' דצריך אפותיקי למלוה על פה, אבל מלוה בשטר גובה אף בלי אפותיקי למ"ד עבדא כמקרקעי דמי. עוד כתבו שאם הקדיש את המטלטלין פקע השעבוד אפ"י בהקנה אגב מקרקעי).

מ"ד: ומה שאין חוששים ששיעבד לבעל

חוב מטלטלין אגב קרקע ע"י קנין, דמיגו דחייל שעבוד על הקרקע חייל אמטלטלי וגובה גם ממטלטלין (אם כתב לו דלא כאסמכתא דאל"כ כיון שאין זה מכירה גמורה אלא שעבוד דמי לאסמכתא דקאמר ליה אם לא אפרעך לזמן פלוני תגבה מכאן, ואסמכתא לא קניא, ודלא כטופסא דשטרא – שטר העשוי להעתיק ממנו ולא לגבות בו), וממילא הוי נוגע שהרי מעמידים בפני בעל חובו, ואמאי מעיד בפרה וטלית.

צ"ל דאיירי שהעדים יודעים שלא היתה לו קרקע מעולם ולא היה יכול לשעבד מטלטלי אגב מקרקעי, ונאמן להעיד אפ"י אם לא קנה ומכר לאלתר, וכתב ר"ח שצריכים העדים להעיד שלא פרשו מאיש זה מעודו עד היום ויודעים כל מה שקנה, דאל"כ י"ל שקנה קרקע ולא ידעו. דאי נימא שקנה ומכר לאלתר, ניחוש דילמא שיעבד לו גם מה שיקנה אח"כ (דאי קני) אגב קרקע, ויהיה מכאן ראייה בדאי קני אי מכר או הוריש לא משתעבד דאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לידו אע"פ שעתיד לבוא, והיא בעיא דלא איפשטא.

התוס' מוכיחים מסוגין ומעוד מקומות ששייך אדם שלא יהיה לו קרקע, ומה שכותבים בהרשאות "ונתתי לו ד' אמות בחצרי", כיון דחוב הוא לו, שע"י הקרקע מקנה לחבירו, הודאת בע"ד כמאה עדים, ולא חיישינן למחזי כשיקרא. אמנם הכא אין חוששים שהודה לו שיש לו קרקע ושעבד לו אגב הקרקע, דכולי האי לא חיישינן, אמנם בזמננו שרגילים לכתוב כך הוי נוגע אף שיש עדים שאין לו קרקע.

המוכר שדה או מטלטלין לחבירו שלא באחריות ונמצא שאינם שלו אלא זה גזול, ובא הבעלים ונטלה ממנו, לרב פפא חוזר הלוקח ומוציא מיד המוכר את דמיהם, ולא דמי לטרפה בעל חוב דעביד איניש דזבין ארעא בשביל פירות יום אחד, שאין הבעל חוב גובה אלא את השבח ולא את הפירות, אבל בגזילה הבעלים גובה גם את הפירות, אף שאם בא בעל חוב וגבה אינו מוציא את הדמים מיד המוכר, (ולדבריו איירי הברייתא שהלוקח מכיר ומודה בפני עדים שהפרה היא של המוכר והודאת בעל דין כמאה עדים, והמערער מנסה להוציאו בעדים שקרנים או טועים, דאל"כ אינו נאמן כיון שהוא נוגע שלא יחזור הלוקח ויגבה ממנו), ולרב זביד אינו חוזר על המוכר, דמכר לו שלא באחריות כדי שלא יחזור עליו.

מ"ה. המוכר שדה לחבירו בלא אחריות, ואין לו עוד קרקעות, אינו יכול להעיד עליה, משום דהוי נוגע, כיון שע"י העדות יכול בעל חובו לגבות ממנה, ובלא העדות יהיה "לוה רשע ולא ישלם", וכלפי הלוקח לא אכפת לו שגבו ממנו את הקרקע, דלהכי מכר שלא באחריות כדי להפטר מכל אחריות שבעולם. ומה שמרויח שלא יהיה צריך לפרוע כשיתעשר לא חשיב נוגע, כיון שעכשיו לא מרויח כלום. (תוד"ה מאי). ואם יש למוכר קרקעות אחרות נאמן, כיון שהלוה יגבה ממנו ולא מהלוקח, דאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ואפי' הם זיבורית. וכתבו התוס' דהוה מצי לשנויי כגון שעשאה אפותיקי שאינו גובה מקרקע אחרת, וא"כ הוא נוגע שהרי אם תפול בידי המערער יצטרך לפרוע מקרקע אחרת.

לרבא או רב פפא המוכר חמור לחבירו ובא עכו"ם ולקחו וטען שהוא שלו, ואין לעכו"ם עדים, צריך המוכר להציל את הלוקח מהעכו"ם שיביא עדים וידון עם העכו"ם אולי יוציאנו מידו, דממה שלא לקח את האוכף (וכדלהלן) מוכח שזה באמת שלו. ואם לקחו ישראל א"צ המוכר להצילו, אלא יתבענו בדין. אמנם אם הלוקח מכיר שהיא "בת חמורו" של המוכר אין המוכר צריך להצילו דסתם עכו"ם אנס הוא, וכן אם העכו"ם לקח גם את האוכף, אין המוכר צריך להצילו. ולאמימר בכל גוונא פטור, דסתם עכו"ם "פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר". וכתבו התוס' דמיירי שדן עמו בדיני עכו"ם וזכה בזה, אבל בלאו הכי יכול לומר לו שיביא ראיה שלקח ממנו בדין וישלם לו.

חזקת מטלטלין באומן

אע"פ שמטלטלין הרי הם בחזקת מי שהם תחת ידו אפי' שעה אחת, ואפי' יש למערער עדים שהיו שלו, מ"מ בדברים שיש סיבה שהם יהיו תחת יד אדם אחר, כדברים העשויים להשאיל ולהשכיר, אין ראיה מהחזקתם שהם של המחזיק. ולהלן יבואר מה הדין באומן שטוען שהחפץ שבידו שלו, ולבעלים יש עדים שזה היה שלו והוא טוען שנתן אותו לאומן לתקן, האם יש לאומן חזקה או לא.

שיטת רבה להוה אמינא- אם הבעלים מסר את החפץ לאומן בלי עדים יש לו חזקה, אם אין רואים אותה בידו נאמן שזה שלו במיגו שיכל לטעון החזרתו, או שיטען להד"מ ויהיה נאמן בשבועת הסת, ואפי' אם רואים את הטלית אצלו נאמן במיגו שהיה אומר (שלא בא לידו בתורת אומנות אלא קנאו. תוס'. או) שקיבלו מאחר שקנאה ממנו, ולא דמי לדברים העשויים להשאיל ולהשכיר שאינו נאמן לומר לקוחה היכא

שיש למערער עדים שהיתה שלו, אע"פ שאין עדים על השאלה והשכירות, דשאני שאלה ושכירות שאדם רגיל להשאיל או להשכיר לכל שכניו, אבל באומן יטען שאינו רגיל לתקן בגדיו אצלו. רשב"ם. ור"י פירש שאפי' אם רגיל לתקן אצלו יכול לתת לעדים או לאדם נאמן, ולכן בלא עדים יש לו חזקה, אבל בשאלה ושכירות אינו יכול לבקש עדים, כיון שע"ז יהיה לו שם רע בשכניו. ואם מסר לו בפני עדים אין לו חזקה, דס"ל לרבה (להו"א) דהמפקיד אצל חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים, ולכן אינו נאמן במיגו דהחזרתו לך, וכ"ש שאם רואים אותה בידו אינו נאמן לטעון לקוחה היא בידי, שהרי יש עדים שבא לידו בתורת פקדון. ואמנם נאמן לטעון החזרתו לך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים, אך טענה זו לא נותנת לו כח מיגו, משום שירא לטעון כך שמא יחזרו ממדינת הים ויכחישוהו.

וכתבו התוס' שאם מסר חפץ לחבירו בפני עדים, ולא פירש בפניהם אם זה פקדון או מכר, נאמן המחזיק לטעון שזה היה מכר, אבל באומן כיון שרגילים למסור לו לתקן אינו נאמן לטעון שזה מכר, מדלא פירש שמוסרו לו בתורת מכר. עוד כתבו התוס' בשם ר"ח דטעמא דמ"ד שצריך לפורעו בעדים הוא, דכיון דהוי כאומר אל תחזיר לי אלא בעדים, ולא האמינו בשבועה, ממילא לא נאמן גם במיגו. והתוס' סוברים שאף למ"ד צריך להחזירו בעדים נאמן במיגו.

מ"ה: רבה חזר בו וס"ל שהמפקיד אצל חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים, ואם יש עדים שמסר לאומן הדין תלוי, שאם ראה את החפץ ביד האומן אינו נאמן לומר שמכרו לו או שנתן לו במתנה כיון שאינו יכול לטעון החזרתו, וכאריס ואפטרופוס שאינם יכולים לטעון לקוחה היא בידי, אבל אם לא ראה החפץ אצלו נאמן במיגו דהחזרתו (והתוס' כתבו שנאמן במיגו דנאנסו אלא שאם בא מכח מיגו זה יצטרך להשבע), ואם אין עדים יש לאומן חזקה.

והגמ' (מ"ו). מוכיחה ממתני' שאף כשאין עדים אין לאומן חזקה כשראה החפץ בידו.

אביי סובר שא"כ אפי' במסרו בעדים נאמן לומר לקוחה היא בידי מיגו שהיה יכול לומר החזרתו, דהמפקיד אצל חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים, אמנם אם ראו את החפץ ביד האומן אין לו חזקה, שהרי אינו יכול לטעון החזרתו, ואינו נאמן לומר לקוחה דדמי לדברים העשויים להשאיל ולהשכיר.

ומסקנה דשמעתין שהמפקיד אצל חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים, ואפי' הפקיד בשטר, ואם הפקדון בידו לפניו אינו נאמן, אך אם הפקיד שלא בעדים, אע"פ שהעדים מכירים שהיא של הטוען נאמן, ואומן (בכלים שאותו אומן ראוי לתקן) אע"פ שמסר שלא בעדים אינו נאמן לטעון לקוחה היא בידי אפי' לא ראה את החפץ אצל האומן,

ובדברים העשויים להשאיל ולהשכיר אף אחד אינו נאמן לטעון לקוחה. רשב"ם.

ואם החפץ שמסר לאומן נמצא ביד אחר וטוען שהבעלים אמר לאומן בפניו למוכרו או לתתו במתנה, נאמן, במיגו שהיה טוען ממך לקחתי, שהרי הוא אינו אומן, ואיירי או בעבד וכגון שהחזיק בו ג' שנים, דאל"כ הוי כגודרות שאין להם חזקה של יום אחד, או דאיירי במטלטלין והחזיק בהם אפי' שעה אחת.

שכר האומן- אם האומן טוען שהתחייב לשלם לו שני סלעים, והבעלים טוען שהתחייב אחד, אם הטלית ביד האומן בעה"ב צריך להביא ראיה, ונאמן האומן עד כדי דמיו, מיגו דמצי למימר לקוחה היא בידי, ואם נתנה לבעה"ב- בזמנו נשבע ונוטל שכך תיקנו חכמים כיון שבעה"ב טרוד בפועליו, וכתבו התוס' שהגמ' בשבועות מעמידה דין זה כר"י, אבל י"א שבקציצה נאמן בעה"ב, דקציצה מידע ידיע. ואם עבר זמנו ששקעה החמה, על השכיר להביא ראיה, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, והק' התוס' הרי הטעם שאינו נאמן לאחר זמנו הוא משום חזקה שאין שכיר משהה שכרו, ואין בעה"ב עובר על בל תלין, והכא הרי ודאי השהה שכרו של סלע אחד. הגמ' אומרת דאיירי שאין עדים על מסירת החפץ לאומן (שאם יש עדים נשאל אותם כמה התחייב), ומה שהאומן נאמן לרבה נאמן במיגו דלקוחה, ולאביי איירי שלא ראה החפץ אצלו שיכול לומר להד"מ. וכתבו התוס' שמה שכשאין עדים בזמנו נשבע ונוטל, ואינו נאמן במיגו שהיה אומר לא שכרתיך מעולם, י"ל דלא ס"ל האי מיגו, או שכיון שהוא מודה במקצת לית ליה מיגו, דאינו מעיז לכפור הכל.

דיני אומן

מ"ו. אדם שהביא לו האומן כלים של אדם אחר מותר לו להשתמש בהם ולא הוי שואל שלא מדעת, עד שיבוא הלה שנטל את טליתו מהאומן ויטול את שלו, דאיכא למימר שהבעלים אמר לו למכור טלית זו, והאומן מכר בטעות את טליתו של זה, והוא נותן לו טלית זו בינתיים עד שיוציא ממנו את שלו, וכל זה דווקא כשנתנה האומן עצמו, אבל כשנתנו לו את הטלית אשתו ובניו של האומן לא, דאיכא למימר שטעו, ודווקא כשהאומן אמר לו הילך טלית, אבל אם אמר לו הילך טליתך לא דכסבור שהיא שלו וטעות הוא, ואסור להשתמש שלא מדעת. ואם נתחלפו בגדיו בבית האבל או בבית המשתה אסור להשתמש בכלים האחרים דלא שייך בזה טעם ההתר הנ"ל, וכן הלכה.

אומן שטוען שלא מסרו לו טלית לתקן
והבעלים טוען שיש לו עדים שראו את טליתו ביד האומן אך לא הכירו יפה אם היא שלו. רשב"ם. ובתוס' כתבו שראו בה סימנים כעין שלו, אך אינם מכירים בטביעות עין שהיא שלו. והאומן מסרב להראותה להם בטענה שהיא של אחרים, צודק האומן בטענתו ואין הכרח שזו טענת רמאות, דאף כשרים יכולים לטעון כך. ויכול הבעלים לומר לו שכיון שתפסה עבור חוב שיוציאה וישומו אותה, ואז לא יהיה האומן נאמן, דבראה אין לאומן חזקה אך יכול האומן לומר לו שכבר שמאזה אחרים. ואם טוען האומן לקוח הוא בידי אינו נאמן, דאין לו מיגו שיטען להד"מ או החזרת, מפני שהוא ירא לומר כך כיון שיש עדים שראו טלית כזו בידו. תוס'.

מ"ו: חזקה לאריס-

סתם אריס יש לו חזקה, שהרי עד עכשיו אכל רק חלק מהפירות ועכשיו אוכל את כולם שלש שנים, ואין זה דרך אריסים, והיה על בעה"ב למחות.

אריסי בתי אבות שרגילים הם ואבותיהם לשמור שדות משפחה זו באריסות, ואין יכולים להחליפם, והאריסים אוכלים את הפירות שנתיים או שלש ואח"כ הבעלים אוכלים, אין להם חזקה. ואם הוריד אריסים תחתיו ג' שנים, ולא עשה עמהם כלום יש לו חזקה שאין בעה"ב מסכים לזה שמא יקלקלו שדותיו, ואם האריס

עובד עמהם אין לו חזקה דבכהאי גוונא אין בעל השדה מקפיד.

פסול נוגע

באריסות הלואה ומכירה

עדות אריס לבעלי השדה- אם יש פירות בשדה - שעדיין לא נטל האריס חלקו, אין האריס נאמן להעיד לטובת בעל השדה, דהוי נוגע כיון שאם יזכה בה המערער יטול את הפירות כדין נגזל (וידו על התחתונה. תוס'). ואם אין פירות ולא טרח האריס בשדה בשנה זו נאמן, דאי משום שמרויח שנשאר אריס בשדה זו, הרי יכול למצוא שדה אחרת, וגם הבעלים יכול להחליפו באריס אחר. (סתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב, ולא כמו שמשמע מדברי רש"י שהוא רב נחמן בר יצחק. תוס').

עדות ערב ללוה- ערב מעיד ללוה על קרקע שלו כנגד המערער אם יש ללוה קרקע אחרת שיכול המלוה לגבות ממנה ולא יגבה מהערב, ואין הערב חושש לב' חששות שמא לא יפרע הלוה בזמנו, וגם שמא יגבה מלוה אחר את הקרקע. וכן **מלוה מעיד ללוה אם יש ללוה קרקע אחרת** וכנ"ל. וכתבו התוס' שאין המלוה או הערב חוששים שהקרקע השניה גזולה, כיון שעכשיו היא בידו.

ערב קבלן שקיבל המעות מיד המלוה ונתנם ללוה, והדין שממנו שירצה יפרע תחילה (משא"כ סתם ערב שאין גובים מערב, ואפי' אין לו קרקע

בינונית כוותה, אא"כ העמידו את הלוה בדין וחייבוהו ואין לו ממה לשלם) י"א שדינו כערב ומעיד, וי"א שאינו מעיד דניחא ליה שתהיה עוד קרקע ביד הלוה. הרשב"ם מפרש הטעם כדי שלא יטען לו שהקרקע שלו טובה יותר משל הלוה, כגון שהיא בינונית ושל הלוה זיבורית, והתוס' הקשו שא"כ גם המלוה לא יוכל להעיד ללוה אפי' אם יש לו קרקע אחרת, ועוד שכשאין ללוה אלא זיבורית גם הקבלן לא יתן אלא זיבורית, ולכן פירשו שהטעם הוא דטריחא ליה מילתא למיקם בדינא, והוא מעדיף שיהיה ללוה הרבה קרקעות שיוכל לגבות ממנו בהרווחה.

פסול נוגע בשני לוקחים- לוקח ראשון אינו מעיד ללוקח שני שקנה מהמוכר קרקע אחרת ומערערים עליה, שמא יבוא בעל חוב ויטרוף ממנו. רשב"ם. ולתוס' הטעם הוא שהלוקח חושש שהיא גזולה ויקחנה הנגזל (אבל לבעל חוב אין חוששים, דאין הלוקח יודע אם יש למוכר בעל חוב). ואם יש לו קרקע אחרת נאמן כגון שקנה הלוקח השני עוד קרקע מהמוכר, או שיש למוכר קרקע אחרת בת חורין, דכיון שיש לבעל חוב מהיכן לגבות חוץ מהלוקח הראשון לא הוי נוגע. ולוקח שני מעיד ללוקח ראשון אפי' אם אין למוכר קרקע אחרת, דאין לו נפקא מיניה לענין בעל חוב שממילא יגבה ממנו, ואמנם אם הלוקח הראשון קנה באחריות חשיב הלוקח השני נוגע, כיון שאם יגבו מהלוקח הראשון יבוא לגבות ממנו. והקשו התוס' אמאי לא קאמר שלוקח יכול להעיד למוכר על קרקע אחרת אם יש לו עוד קרקע.

חדש

ניתן להשיג את הסט תמצית הש"ס (ללא תוס', ורש"י חלקי) על כל הש"ס במהיר 120 ₪.

בנוסף יצאו לאור מחדש כל חוברות תמצית משנה ברורה, 6 חלקים ב 6 חוברות. עלות חוברת 10 ₪ סט 50 ₪.

כמו כן ניתן להשיג את סיכומי תמצית ההלכה (עם טור ובי"ש וכו' ע"ג וכו'), על הלכות שבת, מועדים ונדה.

לפרטים 052-7692282

קיבלת תועלת מהגליון?

באפשרותך לזכות לזמנים נוספים, ניתן לתרום ביצירת פלוס קופת תמצית

מבחני לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי עמוד היומי משנה ברורה הפץ חיים ואהבת חסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בנדירים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן,

זיכוי 300 ₪ ברשת 'יפה גוף', 101 זוכים

בזיכוי 100 ₪ ברשת 'יפה גוף'.

סיכומי תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה).

- בנקודות ההפצה

- במייל 7692282@gmail.com

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חוברת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.